

едиција
први роман
књига 5

САМЈУЕЛ
БЕКЕТ
МАРФИ

са коментарима

превео с енглеског
Флавио Ригонат

ЛОМ
БЕОГРАД / MMXX

Наслов оригиналa

Samuel Beckett
Murphy

© The Estate of Samuel Beckett, 2009

Напомене и коментари избор из студијe

Chris J. Ackerley
„Demented Particulars : The Annotated Murphy“, 2004

уредници издања

Срђан Ваљаревић
Флавио Ригонат*

* Превео и приредио напомене и коментаре (стр. 217-275), избор из дела Криса Екерлија „*Малоумни детаљи: коментари Марфија*“.

007 МАРФИ

217 Напомене и коментари

277 Хронологија

1.

Сунце је сијало, немајући избора, ни на шта ново. Марфи је седео склоњен од њега, као да је слободан, у једно слепој уличици у Вест Бромптону. Овде је током неких шест месеци јeo, piо, спавao, облачио сe и свлачио у кавезу осредње величине на северозападној страни, из кога сe пружao неометан поглед на кавезе осредње величине на југоисточној страни. Ускоро ћe морати да нађe нов смештај, јер јe подручјe било одређено за рушевењe. Ускоро ћe сe морати да сe покупи одатле и почне да јeде, пијe, спавa и облачи сe и свлачи у неком страном окружењу.

Седео јe гo на стoliци за љуљањe од неотесане тиковине, којa гарантовано нијe puцала, кривила сe, uвијala или шкripala ноћu. Била јe његova, никад гa нијe оставила. Ћoшак у коме јe седео био јe завесом заклонjen од сунца, сиротог старог сунца, милијардити пут поново у Девици. Седам шалова држало гa јe у mestu. Два су му спутавала глежњeve за доњи deo стoliце, јedan бedra за сediшte, два груди и stomak за наслон, јedan зглобове ruku за пречку позади. Mogућi су били само минимални покрети. Znoj сe сливао с његa, затеzao споне. Dах јe био неприметан. Очи, хладне и neумољive као очи галебa, гледале су у пресијавањe којe

је запљускивало горњи део зида, затим се повлачило и бледело. Негде је сат са кукавицом, откуцавши између двадесет и тридесет, постао јека уличног извикивања, које је сад, улазећи у стан, звучало *Quid pro quo! Quid pro quo!*

6

Није волео те призоре и звуке. Задржавали су га у свету коме су они припадали, али не и он, како се искрено надао. Нејасно се питао шта му то ломи сунчеву светлост, која се роба извикује. Нејасно, врло нејасно.

Седео је тако на својој столици јер је уживао у томе! То је пре свега пружало уживање његовом телу, задовољавало му је тело. Затим му је ослобађало дух. Јер све док му тело није смирено, није могао да живи у свом духу, како је описано у шестом поглављу. А живот у духу пружао му је уживање, такво уживање да уживање није било права реч.

7

8

Марфија је недавно у Корку поучавао човек по имени Нирни. Тај човек је, у то време, могао да заустави своје срце мање-више кад год је хтео, и држи га заустављеног, у разумним границама, колико год је хтео. Ту ретку способност, стечену вишегодишњим вежбама негде северно од Нербуде, примењивао је врло умерено, чувајући је за несносне ситуације, кад би рецимо желео пиће а није могао да га добије, или кад би доспео међу Геле а није могао да побегне, или кад би осетио муке безнадежне сексуалне жеље.

9

10

11

12

Марфијев циљ приликом седења код Нирнијевих стопала није био да развије срце какво је Нирнијево, што би се, како је мислио, убрзо показало као кобно по човека његове природе, већ само да унапреди своје с мало оног што је Нирни, у то доба питагорејац, називао апмонија. Јер Марфија је имао тако ирационално срце да ниједан лекар није могао да му постави дијагнозу.

13

14

15

Прегледано, ослушкивано, куцкано, рендгенисано и кардиографисано, било је баш онакво какво срце треба да буде. Закопчано и препуштено себи, као Петрушка у својој кутији. У једном тренутку ради као да ће да стане, у следећем је тако усхићено као да ће да прсне. Смирење између те две крајности Нире је називао апмонија. Кад би му досадило да га назива апмонија, називао га је изономија. Кад би му се огадило како звучи изономија, називао га је штимовање. Али могао је да га назива како год хоће, у Марфијево срце то није улазило. Нире није могао да помири супротности у Марфијевом срцу.

Њихов опроштај био је незабораван. Нире се пре-
нуо из једног од својих мртвачких стања и рекао:

„Марфи, цео живот је фигура и позадина.“

„Само лутање да се нађе дом“, рече Марфи.

„Лице“, рекао је Нире, „или систем лица, испред велике збрке што цвета и шуми. Мислим на госпођицу Двајер.“

Марфи је могао да помисли на госпођицу Кони-
хен. Нире је стегао песнице и подигао их испред лица.

„Освојити осећања госпођице Двајер“, рекао је, „ма-
кар само на један сат, бескрајно би ми користило.“

Зглобови су се уобичајено белели под кожом – та-
кав им је био положај. Прсти су се затим раширили и
исправили до крајњих граница – то је била негација.
Марфију се сада чинило да постоје два подједнако ле-
гитимна начина да се тај гест закључи и превазиђе.
Шаке су могле да пљесну по глави да би се бритко иска-
зао очај, или да млитаво падну уз шавове панталона, уз
претпоставку да су они полазна тачка. Замислите онда
његово разочарање кад их је Нире поново стиснуо још
жешће и лупио њима у грудну кост.

„Пола сата“, рекао је, „петнаест минута.“

„А онда?“ рече Марфи. „Повратак мајмунима на Тенерифе?“

„Можеш да се подсмеваш“, рекао је Нири, „и можеш да се ругаш, али остаје чињеница да је све смеће, у сваком случају бар за сад, све осим госпођице Двајер. Једина довршена фигура у безобличном отпаду и празнини! Мој тетракит!“

22

23

Таква је била Ниријева љубав према госпођици Двајер, која је волела авио-капетана Елимана, који је волео госпођицу Фарен из Рингсакидија, која је волела оца Фита из Балинклашета, који је у својој искрености морао да призна одређену наклоност према госпођи Вест из Пасажа, која је волела Нирија.

24

„Узвраћена љубав“, рекао је Нири, „је кратак спој“, и та опаска је покренула размену искричавих реплика.

„Љубав која у мукама гледа навише“, рекао је Нири, „која чезне за додиром њеног малог прста, умоченог у лак, да охлади свој језик – теби је то туђе, Марфи, рекао бих.“

„Грчки“, рече Марфи.

„Или изразимо то другачије“, рекао је Нири; „једина, блистава, организована, компактна мрља у метежу хетерогене стимулације.“

„Мрља је права реч“, рече Марфи.

„Баш тако“, рекао је Нири. „А сад обрати пажњу на ово. Из било ког разлога што не можеш да волиш ... Али ту је госпођица Конихен, Марфи, није ли тако?“

Заиста је постојала госпођица Конихен.

„Рецимо да си позван да дефинишеш свој однос са том госпођицом Конихен, Марфи“, рекао је Нири. „Хајде, Марфи.“

„Предсрчано“, рече Марфи, „пре него срдечно. Уморно. Грофовија Корк. Изопачено.“

„Баш тако“, рекао је Нири. „Добро. Било који да је разлог што не можеш да волиш на мој начин, а веруј ми, другог нема, из истог разлога, који год да је, твоје је срце такво какво је. И опет из истог разлога. . .“

„Који год да је“, рече Марфи.

„Ништа не могу да учиним за тебе“, рекао је Нири.

„Бог ме благословио“, рече Марфи.

„Баш тако“, рече Нири. „Рекао бих да ти се епифиза скупила у ништа.“²⁵

Заљуљао се на столици до максимума, онда се опустио. Свет је полако замро, велики свет у коме се *Quid pro quo* извикивало као роба, а светло никад није бледело двапут на исти начин, у корист малог света, како је описано у шестом поглављу, где је могао да воли себе.

На стопу од његовог уха распомамио се телефон. Заборавио је да помери слушалицу. Ако се одмах не јави, газдарица ће дојурити да то учини, или неки други станар. Онда ће бити откривен, јер врата нису закључана. Није знао како да их закључа. Била је то чудна соба, врата су висила на шаркама, па ипак је имала телефон. Али последња станарка била је блудница, која је одавно прошла своје најбоље године, и то риђокоса. Телефон који је сматрала корисним на свом врхунцу, на свом заласку сматрала је неопходним. Јер је новац зарађивала само кад је позвове муштерија из старих дана. Онда је бивала обештећена за непотребну непријатност.

Марфи није могао да ослободи руку. Очекивао је да ће на степеницама сваког тренутка зачтути ужурбане кораке газдарице или неког станара. Гласно, мирно грактање телефона отворено му се ругало. Најзад је ос-

лободио руку и дохватио слушалицу, коју је у узбуђењу лупио о своју главу уместо да је тресне о под.

„Бог те згромио“, рекао је.

26

„То и чини“, рекла је она. Селија.

27

Испустио је слушалицу у крило. Онај његов део који је мрзео жудео је за Селијом, док се онај део који је волео згрчио од помисли на њу. Глас је слабашно јадиковао против његовог тела. Кратко га је трпео, затим подигао слушалицу и рекао:

„Никад се нећеш вратити?“

„Имам га“, рекла је.

„Као да не знам“, рече Марфи.

„Не мислим на то“, рекла је, „мислим на оно што си ми рекао...“

„Знам на шта мислиш“, рече Марфи.

„Нађемо се на уобичајеном у уобичајено“, рекла је. „Донећу га.“

28

„Не вреди“, рече Марфи. „Очекујем пријатеља.“

„Ти немаш пријатеље“, рекла је Селија.

„Добро“, рече Марфи, „не баш пријатеља, једног смешног старог типа на којег сам натрчао.“

29

„Можеш да га се отарасиш до тада“, рекла је Селија.

„Не вреди“, рече Марфи.

„Онда ћу га донети“, рекла је Селија.

„Не смеш то да радиш“, рече Марфи.

„Зашто не желиш да ме видиш?“ рекла је Селија.

„Колико пута морам да ти кажем“, рекао је Марфи, „ја...“

„Слушај ме“, рекла је Селија. „Не верујем у тог твог смешног старог типа. Не постоји такав створ.“

Марфи ништа није рекао. Ја које је покушавао да воли било је уморно.

„Бићу код тебе у девет“, рекла је Селија, „и донећу га. Ако ниси ту...“

„Да“, рече Марфи. „шта ако морам да изађем?“

„Збогом.“

Кратко је слушао звук прекинуте везе, испустио слушалицу на под, причврстио руку позади за пречку, заљуљао столицу. Полако се осећао све боље и боље, узбуђеног духа, у слободи оног светла и tame који се нису сударали, нису се смењивали, нису бледели, нити постајали светлији, осим у свом сједињењу, како је описано у шестом поглављу. Љуљање је постајало све брже и брже, све краће и краће, пресијавање је нестало, извикивање напољу је нестало, тело ће му се ускоро смирити. Већина ствари под месецом постала је све спорија и спорија, а онда стала, љуљање је било све брже и брже, а онда стало. Тело ће му се ускоро смирити, ускоро ће бити слободан.

2.

Године.	Небитно.	1
Глава.	Мала и округла.	
Очи.	Зелене.	
Кожа.	Бела.	
Коса.	Жута.	
Црте.	Покретљиве	
Врат.	34,4 цм.	
Надлактица.	27,5 цм.	
Подлактица.	23,8 цм.	
Зглоб.	15 цм.	
Груди.	85 цм.	
Струк.	67,5 цм.	
Бокови итд.	87,5 цм.	
Бедра.	54,4 цм.	
Колена.	34,4 цм.	
Лист.	32,5 цм.	
Глежањ.	20,6 цм.	
Рис.	Небитно.	
Висина.	160 цм.	
Тежина.	55 кг.	

Бесно је изјурила из говорнице, усхићено праћена својим боковима итд. Плаховите стреле мушкараца жељних љубави уперене ка њој згаснуле су као фитиљ. Ушла је у бар Шеф и Брувер, узела сендвич са шкампима и парадајзом, уз чашицу белог порта на шанку. Затим је, праћена четворицом сакупљача фудбалских опклада уз пет посто провизије, хитро кренула пешке ка Тибурнији, у стан свог деде по оцу, г. Вилубија Келија. Ништа није крила од г. Келија осим оног за шта је мислила да би му могло нанети бол, то јест скоро ништа.

Отишла је из Ирске кад јој је било четири године. Лице г. Келија било је уско и дубоко избраздано од бедног, шкртог мировања читавог живота. Баш кад би се сва нада чинила изгубљеном, запламсала би у сијалици лобање незаклоњене косом. Па ипак би му се однос мозга и тела убрзо смањио на онај као код птичице. Лежао је у кревету и ништа није радио, ако се не рачуна повремено чупкање прекривача.

„Ти си све што имам на свету“, рекла је Селија.

Г. Кели се ушушкао.

„Ти“, рекла је Селија, „и можда Марфи.“

Г. Кели се придигао у кревету. Очи нису баш могле да му извире, тако су дубоко биле усађене, али могле су да се отворе, што су и учиниле.

„Нисам ти говорила о Марфију“, рекла је Селија, „јер сам мислила да би ти то могло нанети бол.“

„Бол у дупету“, рече г. Кели.

Г. Кели је пао натраг на кревет, услед чега је склопио очи, као да је лутка. Пожелео је да Селија седне, али она је више волела да хода горе-доле, стежући и раздавајући шаке на уобичајени начин. Пријатељство пару руку.

Ево Селијиног пречишћеног, сажетог, улепшаног и скраћеног излагања зашто мора да говори о Марфију.

Када су јој родитељи, г. и гђа Квентин Кели, усрдно се држећи једно другог, умрли на злосрећном броду *Замак Мороу*, Селија је, као јединица, завршила на улицама. Мада је то био корак који г. Вилуби Кели није могао свим срцем да подржи, ипак није покушао да је одврати. Била је добра девојка, снаћи ће се.

На улицама је, прошлогодишње прве летње ноћи – сунце је тада било у Раку – упознала Марфија. Скрећула је из Едит гроува у Креморн роуд, с намером да се освежи мирисом Рича, па се врати Лотс роудом, кад је случајно погледала удесно и угледала непомичног човека на крају Стадиум стрита, како наизменично посматра небо и лист папира. Марфија.

„Али преклињем те“, рече г. Кели, „не буди тако зверски опширна. Раскршће Едит гроува, Креморн роуда и Стадиум стрита сасвим ми је неважно. Пређи на свог човека.“

Застала је „Убрзај мало!“ рече г. Кели. Ето, поставила се тамо где је његов поглед морао опет да падне и чекала. Кад му се глава најзад покренула, одмах му је клонула на груди, и то тако нагло да се она истовремено појавила и нестала у његовом видном пољу. Није одмах подигао главу до нивоа с којег би је лепо видео, већ се позабавио папиром.

„Како знаш све то?“ рече г. Кели.

„Шта?“ рекла је Селија.

„Све те малоумне детаље“, рече г. Кели.

„Он ми све говори“, рекла је Селија.

„Прескочи их“, рече г. Кели. „Пређи на свог човека.“

5

6

7

Кад је Марфи пронашао оно што је тражио на папиру, послао је своју главу да отптује навише. Напор је очигледно био поприличан. Негде на пола пута, захвалан на предању, зауставио је покрет и загледао се у Селију. Око два минута задовољно је то трпела, а онда је раширених руку почела полако да се обреће – „Brava!“ рекао је г. Кели – као Раселова лутка у излогу Рицент стрита. Кад је направила пун круг, открила је, како је и очекивала, да су Марфијеве очи и даље отворене и гледају у њу. Али скоро су се одмах затвориле, као услед крајњег напрезања, вилица се стегла, брада се истурила, колена су се савила, хипогастијум се померио напред, уста су се отворила, глава се полако забацила уназад. Марфи се враћао светlostи небеског свода.

Селијин циљ био је очигледан: вода. Искушење да уђе било је само, али није му подлегла. Биће времена за то. Ходала је негде до пола пута између мостова Батерси и Алберт, па је села на клупу између пензионера из Челзија и уличног продавца сладоледа Елдорадо, који је сишао са своје окрутне машине и уживао у кратком предању у рају. Уметници свих врста, писци, подписци, ћаволи, духови, колумнисти, музичари, лиричари, оргуљаши, сликари и декоратори, кипари и моделари, критичари и рецензенти, пунолетни и малолетни, пијани и трезни, насмејани и уплакани, групно и сами, пролазили су тамо-амо. Флота баржи, високо натоварена разнобојним отпадним папиром, која се ваљала усидрена или насукана у муљу, махала јој је преко воде. Бродски димњак се наклонио мосту Батерси. Реморкер и баржа, раме уз раме, весело су пенили излазећи из Рича. Сладолеција је спавао у гомили, пензионер из Челзија теглио је свој црвени капут, узвикујући: „Нек ћаво носи то време, никада га нећу заборавити“. Сат на Ст-

рој цркви у Челзију гунђаво је одбио десет сати. Селија је устала и кренула натраг путем којим је дошла. Али уместо да иде право до Лотс роуда, како се надала, била је примамљена удесно на Креморн роуд. И даље је стајао на крају Стадиум стрита, у промењеном ставу.

11

„Нек ћаво носи ту причу“, рече г. Кели, „никада је нећу запамтити.“

Марфи је укрстио ноге, испустио папир, ставио руке у цепове и загледао се право испред себе. Селија му се сад формално обратила – „Јадна девојко!“ рекао је г. Кели – после чега су срећно одшетали руку под руку, оставивши звездану карту за јун у сливнику.

„Ту палимо светло“, рече г. Кели.

Селија је упалила светло и преокренула јастуке г. Келија.

Од тада надаље били су неопходни једно другом.

„Еј!“ узвикну г. Кели. „Не прескачи тако, чујеш ли? Одшетали сте срећно руку под руку. Шта се затим десило?“

Селија је волела Марфија, Марфи је волео Селију, био је то упадљив случај узајамне љубави. Све је почело оним првим дугим обостраним погледом на крају Стадиум стрита, не од њихове шетње руку под руку или неког каснијег случаја. То је био предуслов њихове шетње, итд, како јој је Марфи много пута показао у Барбари, Бакардију и Бароку, мада никад у Брамантипу. Сваки тренутак који је Селија провела без Марфија био је као вечност лишена смисла, а Марфи је са своје стране изражавао исту мисао, ако је могуће и снажније, речима: „Шта је сад мој живот осим Селије?“

12

Следеће недеље, месец је био у конјукцији, и он ју је запросио у суптропској башти Батерси парка, одмах након звоњаве звона.

13

14

Г. Кели је застењао.

Селија је пристала.

„Јадна девојко“, рече г. Кели, „јаднице јадна.“

15

Ослањајући се на Кампанелин *Град Сунца*, Марфи је рекао да по сваку цену морају да се венчају пре него што месец дође у опозицију. Сада је био септембар, сунце је опет било у Девици, а њихов однос још није био регулисан.

16

Г. Кели није видео разлог због којег би и даље требало да се обуздава. Усправио се у кревету, што му је отворило очи, како је савршено предвидео, и пожелео да зна ко, шта, где, којим средствима, зашто, на који начин и када. У сваком старцу крије се Квинтилијан.

„Ко је тај Марфи“, узвикнуо је, „због кога си, претпостављам, занемарила свој посао? Шта је он? Одакле долази? Каква му је породица? Шта ради? Има ли пару? Има ли икакву будућност? Има ли икакву прошлост? Има ли било шта?“

17

Одговоривши на прво питање, Селија је рекла да је Марфи Марфи. Наставивши редом, открила је да не ма никакву струку или занимање; из Даблина је – „Господе!“ рекао је г. Кели – и зна само за једног ујака, г. Квиглија, богату ништарију што живи у Холандији, с којим је покушао да се дописује; не ради ништа што би она уочила; понекад има пару за концерт; верује да га у будућности чека нешто велико; и никад не извлачи старе приче. Био је Марфи. Имао је Селију.

18

Г. Кели је упрегао све своје хормоне.

„Од чега живи?“ закрештао је.

„Од малих добротворних прилога“, рекла је Селија.

Г. Кели се свалио на леђа. Потрошио се. Небеса су било спремна да се сруше.

Селија је сада стигла до оног дела своје везе који радије не би објашњавала г. Келију, јер га ни сама није добро разумела. Знала је да ће, ако икако успе да удене тај проблем у овај колосални церебрум, добити решење као из прецизног механизма. Корачајући тамо-амо незнатно бржим темпом, напињући свој мозак, који најблаже речено није био претерано велик, осећала је да је стигла до још важнијег раскршћа у свом животу од оног који чине Едит гроув, Креморн роуд и Стадиум стрит.

„Ти си све што имам на свету“, рекла је.

„Ја“, рече г. Кели, „и можда Марфи.“

„Нема никога другог на свету“, рекла је Селија, „с ким бих могла да разговарам о овоме, а поготово не са Марфијем.“

„Смекшаваш ме“, рече г. Кели.

Селија је застала, подигла склопљене руке, мада је знала да су му очи затворене и рекла: „Хоћеш ли молим те да обратиш пажњу на ово и кажеш ми шта то значи и шта треба да радим?“

„Стани!“ рече г. Кели. Пажња није могла тек тако да му се активира. Пажња му је била распршена. Део је био у слепом цреву, које је опет махало репом; део у удовима, који су вукли сидро; део у дечаштву и тако даље. Све се то морало дозвати. Кад је осетио да се дољно тога устројило, рекао је:

„Причај!“

Селија је трошила сваки пени који заради, а Марфи ништа није зарађивао. Његова часна независност заснивала се на разумевању с газдарицом, и она је у складу с тим слала изврсно надуване рачуне г. Квиглију и давала Марфију разлику, умањену за разумну провизију. Тај прекрасни аранжман омогућио му је да